

ТРЕЋЕ ОДЕЉЕЊЕ

ОДЛУКА

Представке бр. 49318/07 и 58216/13
Бошко МИКУЛОВИЋ притв Србије
и Предраг ВУЈИСИЋ против Србије

Европски суд за људска права (Треће одељење), на заседању већа 24. новембра 2015. године у саставу:

Luis López Guerra, *председник*
Helena Jäderblom,
George Nicolaou,
Helen Keller,
Johannes Silvis,
Branko Lubarda,
Pere Pastor Vilanova, *судије*,
и Stephen Phillips, *секретара Одељења*,

У вези са горе наведеним представкама поднетом 31. октобра 2007. године и 9. маја 2013. године,

У вези са запажањима које је поднела Тужена држава и запажањима која су као одговор поднели подносиоци представке,

После већања, доноси следећу одлуку:

ЧИЊЕНИЦЕ

1. Подносилац представке у првом случају, господин Бошко Микуловић, је српски држављанин, рођен 1955. године који тренутно издржава казну затвора у затвору Забела у близини Пожаревца у Србији. Њега пред Судом заступа господин З. Илијевски, адвокат из Јрагујевца, Србија.
2. Подносилац представке у другом случају, господин Предраг Вујисић, је српски држављанин, рођен 1967. године, који тренутно издржава казну затвора у затвору Падинска Скела у близини Београда у Србији. Њега пред Судом заступа господин М. Ковачевић, адвокат из Ниша, Србија.

А. Околности предмета

3. Чињенице предмета, како су их странке изнеле, могу се сумирати како следи.

1. Чињенице у вези са господином Микуловићем

4. Подносилац представке је 17. децембра 1992. године извршио убиство.
5. Окружни суд у Крушевцу (у даљем тексту: „Окружни суд“) је 20. јуна 2003. године изрекао подносиоцу представке казну затвора од четрдесет година за убиство, према Кривичном законнику Србије.

6. Врховни суд Србије је 20. новембра 2003. године укинуо ту пресуду и вратио предмет првостепеном суду на поновно суђење.
7. Окружни суд је 21. маја 2004. године поново осудио подносиоца представке казном затвора од четрдесет година за убиство.
8. Врховни суд Србије је 4. новембра 2004. године укинуо ту пресуду и вратио предмет првостепеном суду на поновно суђење.
9. Окружни суд је 5. августа 2005. године поново казнио подносиоца представке затвором од четрдесет година за убиство, утврдивши следеће:

„Суд није прихватио став одбране да би у конкретном случају, када је у питању примена материјалног права, требало применити закон који је важио у време извршења кривичног дела, пошто је Закон о изменама и допунама Кривичног закона Југославије ступио на снагу 17. новембра 2001. године, пре него што је оптужени осуђен ... Јасно је да се након ступања на снагу овог закона више не може изрећи смртна казна и казна затвора од 20 година. Даље, Законом о изменама и допунама Кривичног закона Републике Србије, који је ступио на снагу 9. марта 2002. године, брисан је члан 2 Закона, па се за она дела за која је била прописана смртна казна, сада прописује казна затвора од 40 година ... па је јасно да је ступањем на снагу Закона о изменама и допунама Кривичног законика Југославије (17. новембар 2001. године) из система кривичних санкција брисана смртна казна и казна затвора од 20 година, а Кривичним законом Србије од 9. марта 2002. године за конкретно кривично дело може се изрећи казна затвора у трајању од 40 година“

10. Врховни суд Србије је ту пресуду потврдио 23. новембра 2005. године.
11. Врховни суд Србије је, у другом саставу, 19. маја 2006. године променио правну квалификацију кривичног дела подносиоца представке у тешко убиство и потврдио преостали део пресуде.
12. Врховни суд Србије је 28. маја 2007. године одбацио ревизију коју је подносилац представке уложио. Подносилац представке је ту одлуку примио 8. августа 2007. године.

2. Чињенице које се односе на господина Вујисића

13. Подносилац представке је извршио убиство 5. октобра 2000. године.
14. Окружни суд у Врању (у даљем тексту: „Окружни суд“) је 22. августа 2005. године изрекао подносиоцу представке казну затвора од четрдесет година за убиство, према Кривичном законнику Србије.
15. Врховни суд Србије је 22. децембра 2005. године укинуо ту пресуду и вратио предмет првостепеном суду на поновно суђење.
16. Окружни суд у Врању је 13. новембра 2006. године поново казнио подносиоца представке затвором од четрдесет година за убиство.
17. Врховни суд Србије је ту пресуду потврдио 25. септембра 2007. године.
18. Врховни суд Србије је 5. септембра 2008. године, поступајући у трећем степену, потврдио пресуду. У образложењу, у вези са питањем важећег закона, Врховни суд је нашао да су нижи судови исправно применили блажи закон казнивши подносиоца представке затвором од четрдесет година. Врховни суд је навео:

„... Кривичним законом Републике Србије је за предметно кривично дело била прописана смртна казна и, иста, насупрот жалбеним наводима није укидана за све време док је важио Кривични закон Републике Србије... тако да се стога Кривични законик од самог ступања на снагу примењује

у погледу предметног кривичног дела као блажи закон, што свакако јесте пошто је казна затвора од 30 до 40 година, блажа казна од смртне казне..."

19. Врховни касациони суд је 25. марта 2010. године одбацио ревизију коју је подносилац представке уложио. Врховни суд је поновио да је смртна казна постојала у Кривичном закону у периоду од 9. новембра 2001. године до 1. марта 2002. године, када је замењена казном затвора од четрдесет година. У образложењу овај суд је навео:

„...а изнета хронологија измена КЗ СРЈ и КЗ РС указује недвосмислено на континуитет у замени смртне казне казнама затвора..."

20. Пошто му је уручена пресуда Врховног касационог суда, подносилац представке је уложио уставну жалбу Уставном суду Србије. Ослањајући се на члан 7. Конвенције, он се притуживао да није примењен најблажи кривични закон. Подносилац представке је остао при ставу да су у периоду од 9. новембра 2001. године до 1. марта 2002. године судови могли једино да га казне затвором од петнаест до двадесет година и да је, према томе, закон на снази у том периоду био најблажи.
21. Уставни суд Србије је 7. фебруара 2013. године одбацио уставну жалбу подносиоца представке. У образложењу, Уставни суд се позвао на детаљно образложење у својој одлуци у вези са истим питањем у другом предмету који се односио на друге подносиоце уставне жалбе (Уж. 969/09, види став 33. у даљем тексту).

Б. Релевантно домаће право и пракса

22. У време када су подносиоци представки извршили предметна кривична дела, опште одредбе Савезног кривичног закона дефинисале су прописане казне и на републичком и на савезном нивоу. Смртна казна је била прописана као једна од могућих казни за убиство у Кривичном закону Србије.

1. Устав Савезне Републике Југославије

23. Устав Савезне Републике Југославије („Службени лист Савезне Републике Југославије“, број 1/92) био је на снази од 27. априла 1992. године до 4. фебруара 2003. године.

24. Релевантна одредба Устава гласи како следи:

„Члан 21.

„Људски живот је неприкосновен.

Смртна казна не може се одредити за кривична дела прописана савезним кривичним закоником.“

2. Устав Републике Србије

25. Устав Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, број 1/90) био је на снази од 28. септембра 1990. године до 8. новембра 2006. године.

26. Релевантна одредба Устава гласи како следи:

„Члан 14.

„Људски живот је неприкосновен.

Смртна казна може се изузетно прописати и одредити за најтеже облике тешких кривичних дела.“

3. *Кривични закон Социјалистичке Савезне Републике Југославије*

27. Кривични закон Социјалистичке Савезне Републике Југославије из 1976. године („Службени лист Социјалистичке Савезне Републике Југославије“, бр. 44/76, 36/77, 34/84, 37/84, 74/87, 57/89, 3/90, 38/90, 45/90 и 54/90, у „Службеном листу Савезне Републике Југославије, бр. 35/92, 16/93, 31/93, 37/93, 24/94 и 61/01, и у „Службеном гласнику Републике Србије“, број 39/03) био је на снази до 1. јануара 2006. године.
28. Релевантне одредбе Закона прописивале су следеће:

„Члан 3. Законитост у одређивању кривичних дела и прописивање кривичних санкција

„Никоме не може бити изречена казна или друга кривична санкција за дело које, пре него што је учињено, није законом било одређено као кривично дело и за које није била законом прописана казна.

Члан 4. Обавезно примењивање блажег кривичног закона

1. На учиниоца кривичног дела примењује се закон који је важио у време извршења кривичног дела.
2. Ако је после извршења кривичног дела измењен закон, једном или више пута, примениће се закон који је блажи за учиниоца.

...

Члан 7. Важење општег дела

Одредбе општег дела овог закона важе за сва кривична дела одређена у законима федерације, република и аутономних покрајина.

Члан 34. Врсте казни

За кривична дела могу се кривично одговорним учиниоцима изрећи ове казне:

1. смртна казна;
2. затвор;
3. новчана казна;
4. конфискација имовине.

Члан 38. Затвор

- (1) Затвор не може бити краћи од 15 дана ни дужи од 15 година.
- (2) За кривична дела за која је прописана смртна казна суд може изрећи и затвор од 20 година.

29. Члан 34. овог Кривичног закона измењен је 17. новембра 2001. године, а смртна казна је избрисана са списка расположивих казни. Он је измењен тако да гласи:

„Члан 38. Затвор

- (1) Затвор не може бити краћи од 30 дана ни дужи од 15 година.
- (2) Казна затвора од 40 година може се прописати за најтежа кривична дела или за најтеже облике тешких кривичних дела. Ова казна може се прописати само уз казну затвора од 15 година и не може се изрећи лицу које у време извршења није навршило 21 годину живота.“

4. Кривични закон Социјалистичке Републике Србије

30. Кривични закон Социјалистичке Републике Србије из 1977. године („Службени гласник Социјалистичке Републике Србије“, бр. 26/77, 28/77, 43/77, 20/79, 24/84, 39/86, 51/87, 6/89, 42/89 и „Службени гласник Републике Србије“, бр. 16/90, 21/90, 26/91, 75/91, 9/92, 49/92, 51/92, 23/93, 67/93, 47/94, 17/95, 44/98, 10/02, 11/02, 80/02, 39/03 и 67/03) био је на снази до 31. децембра 2005. године.
31. Релевантне одредбе Закона прописивале су следеће:

„Члан 47. Убиство

Ко другог лиши живота казниће се затвором од најмање десет година или смртном казном за:

- 1) ко другог лиши живота на свиреп или подмукао начин;
- 2) ко другог лиши живота при безобзирном насилничком понашању;
- 3) ко другог лиши живота и при томе са умишљајем доведе у опасност живот још неког лица;
- 4) ко другог лиши живота из користољубља, ради извршења или прикривања другог кривичног дела, из крвне освете или безобзирне освете или из других ниских побуда.“

32. Кривични закон је измењен 9. марта 2002. године, а смртна казна је замењена затвором од четрдесет година.

5. Пракса Уставног суда

33. У предмету сличном предмету подносилаца представки, 24. марта 2010. године Уставни суд је одбацио уставну жалбу Д. Н. (Уж. 969/09). У својој одлуци, Уставни суд је, између осталог, навео:

„Како је смртна казна у Кривичном закону Републике Србије била прописана у непрекидном трајању све до 1. марта 2002. године, дакле постојала је и у време извршења предметног кривичног дела, а била је прописана и за дело за које је подносилац оптужен и потом осуђен, то је Уставни суд утврдио да је за подносиоца уставне жалбе без сумње блажи Кривични законик који смртну казну, као најтежу у систему кривичних санкција, не предвиђа. Свака казна затвора је, по оцени Суда, увек блажа од смртне казне, јер је живот основна вредност сваког човека и посебан је предмет заштите како уставних, тако и кривичноправних норми. Због свега наведеног, Уставни суд налази да подносиоцу уставне жалбе нису повређена права зајемчена у члану 34. ст. 1. и 2. Устава.“

6. Пракса Врховног касационог суда

34. Врховни касациони суд Србије је 25. јануара 2008. године (Кзп Ок 3/07) заузео став да је смртна казна престала да се примењује у републици пошто су на снагу ступиле измене Кривичног закона Србије 9. марта 2002. године и да је ова казна тада укинута и замењена казном затвора од четрдесет година. Суд је утврдио:

„ ... у Кривичном закону Србије, смртна казна је и даље била на снази у периоду од 9. новембра 2001. године до 1. марта 2002. године када је, горе наведеним изменама, коначно укинута и замењена казном затвора од 40 година.“

ПРИТУЖБА

35. Подносиоци представки су се притуживали на основу члана 7. Конвенције да су осуђени на строжу казну од оне прописане законским одредбама које су биле на снази у периоду од када је кривично дело извршено до доношења правноснажне пресуде, а која је требало да буде најповољнија за њих (*lex mitior*).

ПРАВО

А. Здруживање представки

36. Суд сматра да, у складу са Правилем 42 став 1. Пословника Суда, представке треба здружити, с обзиром на њихову сличну чињеничну и правну позадину.

Б. Притужба према члану 7. Конвенције

37. Подносиоци представки притуживали су се према члану 7. Конвенције зато што су домаћи судови одредили строжу казну од оне прописане законом која је за њих била најповољнија. Члан 7. Конвенције прописује следеће:

„1. Нико се не може сматрати кривим за кривично дело извршено чињењем или нечињењем које, у време када је извршено, није представљало кривично дело по унутрашњем или међународном праву. Исто тако, не може се изрећи строжа казна од оне која се могла изрећи у време када је кривично дело извршено.

2. Овај члан не утиче на суђење и кажњавање неког лица за чињење или нечињење које се у време извршења сматрало кривичним делом према општим правним начелима која признају цивилизовани народи.“

38. Влада је сматрала да је представка очигледно неоснована због неколико разлога. Она је изнела да је смртна казна била непрекидно прописана у Кривичном закону Републике Србије до увођења измена 9. марта 2002. године. Она је тврдила да је домаћа судска пракса такође доследна у погледу става да је смртна казна остала могућа казна до ступања на снагу измена од 9. марта 2002. године и доставила релевантну судску праксу Врховног касационог суда Србије и Уставног суда (види ст. 33. и 34. у горњем тексту).

(б) Подносиоци представке

39. Подносиоци представке су оспорили тврдњу државе да је смртна казна остала у кривичном законодавству док није замењена казном затвора од четрдесет година. По њиховом мишљењу, пошто је смртна казна укинута са списка важећих казни у Савезном кривичном законнику, њу судови више нису могли одређивати упркос чињеници да је њу и даље прописивао Кривични закон Републике Србије још четири месеца. Подносиоци представке су тврдили да је важећи кривични закон током та четири месеца био најблажи закон који је требало да примењују судови.

2. Оцена Суда

40. Суд понавља да гаранција предвиђена у члану 7. која је суштински елемент владавине права, заузима истакнуто место у систему заштите према Конвенцији. То се подвлачи чињеницом да одступање од ње није дозвољено према члану 15. за време рата или у другим ванредним стањима. Њу треба тумачити и примењивати, као што произилази из њеног циља и сврхе, тако да се обезбеди

делотворна заштита од произвољног гоњења, осуде и казне (види *Kononov против Летоније* [ВВ], број 36376/04, став 185, ЕЦХП 2010; *Del Rio Prada против Шпаније* [ВВ], број 42750/09, став 77, ЕЦХП 2013 и *Vasiliauskas против Литваније* [ВВ], број 35343/05, став 153, 20. октобар 2015. године). Суд је даље утврдио да члан 7. гарантује не само начело забране ретроактивне примене строжих закона већ и, прећутно, начело ретроактивне примене блажег кривичног закона; другим речима, када постоје разлике између кривичног закона на снази у време извршења неког кривичног дела и каснијих закона усвојених пре доношења правоснажне пресуде, судови морају примењивати закон чије су одредбе најповољније за туженог (види *Scoppola против Италије (број 2)* [ВВ], број 10249/03, став 109, 17. септембар 2009. године).

41. Ако се вратимо на предметни случај, из релевантног домаћег закона и праксе изнетих у горњем тексту произилази да је законодавство у кривичним предметима у Југославији било подељено између Савезне Републике Југославије и Републике Србије и Републике Црне Горе. Док је савезни Устав забрањивао одређивање смртне казне за кривична дела прописана Савезним кривичним закоником, и савезни Устав и српски Устав дозвољавали су одреивање смртне казне за најтежа кривична дела прописана Кривичним законом Србије (види ст. 23 – 26. у горњем тексту). Савезни кривични закон имао је опште одредбе које су дефинисале, између осталог, које се казне могу прописати и на савезном и на републичком нивоу, док кривични законици Србије и Црне Горе нису имали такве одредбе већ су доследно утврђивали списак кривичних дела и казне за њих.
42. Сходно томе, да би се у Кривичном закону Србије смртна казна укинула и заменила казном затвора од четрдесет година, одговарајућа измена била је неопходна и у Савезном кривичном закону и у Кривичном закону Србије. С обзиром на поделу надлежности у кривичним стварима, ове измене морале су се усвојити у две различите скупштине (Скупштини Савезне Републике Југославије и Скупштини Србије). То је захтевало двостепени поступак. Временски размак између ове две законодавне радње је природно обележје савезног система и не може се рећи да је у то време ступило на снагу ново законодавство које је било блаже. Брисање смртне казне из општих одредаба Савезног закона и истовремено увођење казне затвора од четрдесет година у истом закону је према томе био само први корак у овом процесу, који је завршен када је смртна казна такође избрисана из Кривичног закона Србије нека четири месеца касније.
43. С обзиром на горе наведено, Суд не може а да се не сложи са оценом Врховног касационог суда и потврдом ове оцене Уставног суда који је потврдио да је смртна казна остала у опсегу санкција у српском правном систему у периоду између измена Савезног кривичног закона и Кривичног закона Србије (види, уз одговарајуће измене, *Карто против Бугарске* (одлука), број 76965/01, 9. фебруар 2006. године, у којој је Суд прогласио сличну притужбу недопуштеном).
44. Суд заиста подсећа с тим у вези да он не поставља питање како домаћи судови тумаче и примењују домаћи закон осим ако не постоји флагрантно непоштовање или произвољност у примени тог закона (види, између осталог, *Huhtamäki против Финске*, број 54468/09, став 52, 6. март 2012. године). Суд у предметном случају не може да утврди то непоштовање или произвољност.

45. Произилази да је ова притужба очигледно неоснована и да се мора одбацити у складу са чланом 35. ст. 3. и 4. Конвенције.

Из тих разлога, Суд, једногласно,

Одлучује да представке здружи;
Проглашава представке недопуштеним.

Састављено на енглеском и достављено у писаној форми дана 17. децембра 2015. године.

Stephen Phillips
Секретар

Luis López Guerra
Председник